

Syyttäjän ja käräjäoikeuden menettely syyteoikeudeltaan vanhentuneen syytekohtan sisältäneessä rikosasiassa

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Helsingin käräjäoikeus oli 12.9.2019 asiassa dnro R 19/997 antamassaan tuomiossa nro 19/139282 tuominnut vastaajan muun ohella 14.2.2017 tehdystä kuluneuvon kuljettamisesta oikeudetta, jota koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 10.5.2019.

SELVITYS

Asiaa ratkaistaessa käräjäoikeuden puheenjohtajana toiminut käräjätuomari A on antanut selvityksensä ja Helsingin käräjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

Selvityksensä asiassa ovat lisäksi antaneet syyttäjinä asiassa toimineet Etelä-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjät B ja C sekä lausuntonsa apulaisvaltakunnansyyttäjä ja Etelä-Suomen syyttjäalueen johtava aluesyyttäjä.

RATKAISU

1 Käräjätuomarin menettelyn arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 23 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan ankarin rangaistus kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta on enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari A on selvityksessään myöntänyt, että asiassa kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta koskenut syytekohta on ollut vanhentunut ja että vanhentuminen oli jäänyt häneltä huomaamatta. Hänen ilmoittamansa mukaan haastamiseen liittyvät seikat jäivät tarkistamatta muun ohella siksi, ettei asiassa ollut merkitty huomautusta syytekohdan vanhentumisvaarasta haastehakemuksen käräjäoikeusinfo-lehdelle, mikä on tavanomainen menettelytapa. A on lisäksi kertonut, ettei vanhentumiseen kiinnittänyt huomiota asian käsittelyssä syyttäjä tai vastaajakaan. A:n mukaan kyseessä olevalla rikoksella ei ole ollut konkreettista korottavaa vaikutusta vastaajalle tuomittuun ehdottomaan vankeusrangaistukseen.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on käräjätuomari A:n hakemuksesta 6.2.2020 (dnro H2020/8) purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi oli luettu mainittu kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta sekä vastaajalle tuomitun yhteisen vankeusrangaistuksen osalta. Korkein oikeus on oikaissut käräjäoikeuden tuomiota siten, että vanhentunutta rikosta koskenut syyte on hylätty ja vastaaja on tuomittu muista asiassa hänen syykseen luetuista rikoksista yhteiseen 3 kuukauden

ja 25 päivän vankeusrangaistukseen. Käräjäoikeus oli asiassa tuominut vastaajan vanhentuneesta rikoksesta ja hänen syykseen asiassa luetuista muista rikoksista yhteiseen 4 kuukauden vankeusrangaistukseen

A:n virheellisestä menettelystä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpano-seurauksia. Kyse on ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden yksittäisestä syytekohtasta ja oikeudenkäynti on siten ollut muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen. Syyte-oikeuden vanheneminen ei ole myöskään ollut seurausta A:n omasta menettelystä. Tapahtunut virhe on korjaantunut A:n haettua korkeimmalta oikeudelta tuomion purkua.

Kun A:n menettely lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistöissä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on asiassa tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

2 Syyttäjien menettelyn arviointi

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 6 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä oli huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Sisällöltään vastaava säännös on nykyisin Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:ssä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

Kysymyksessä oleva rikosasia oli jaettu aluesyyttäjä B:lle syyteharkintaa varten 17.1.2019. B oli jättänyt haastehakemuksen käräjäoikeudelle 31.1.2019, jolloin haastamiseen oli ollut aikaa kaksi viikkoa ennen kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta koskevan syytekohtan vanhentumista. Toimittaessaan haastehakemusta B ei ollut ilmoittanut käräjäoikeudelle syytekohtan vanhentumisajan olevan lähellä. B on itse todennut, että asiaa koskeva merkintä haastehakemuksen mukana käräjäoikeudelle toimitetulle infolehdelle olisi ollut hyvä tehdä. Merkintä oli jäänyt häneltä tekemättä joko epähuomiossa tai ottaen huomioon syytekohtan laatu asiakokonaisuudessa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut lausunnossaan, että syyttäjälaitoslain, valtion virkamieslain ja valtakunnansyyttäjän priorisointiohjeen periaatteista ilmenevä hyvä syyttäjätapa edellyttää paitsi sitä, että syyteharkinta valmistuu ennen syyteoikeuden vanhentumista, myös sitä, että syyttäjä omilla toimenpiteillään mahdollisuuksien rajoissa huolehtii käräjäoikeuden

edellytyksistä antaa haaste ajoissa tiedoksi vastaajalle ja siten katkaista syyteoikeuden vanhentuminen. Apulaisvaltakunnansyyttäjän mukaan hyvän syyttäjätavan mukaista olisi ollut, että B olisi syytettyä nostessaan erikseen kiinnittänyt käräjäoikeuden huomiota vanhentumisajan läheisyyteen. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut, että asiakirjojen perusteella tämä on ollut vastaavissa tilanteissa noudatettava toimintatapa. Myös johtava aluesyyttäjä D on lausunnossaan todennut, että A:n olisi tullut kiinnittää käräjäoikeuden huomiota asiaan, joskin todennut toisaalta, että käräjäoikeuden olisi tullut omatoimisestikin tarkistaa, onko tiedoksiannolla kiire. Yhdyn mainittuihin näkemyksiin.

Myöskään asian pääkäsittelyssä syyttäjänä toiminut aluesyyttäjä C ei ollut kiinnittänyt käräjäoikeuden huomiota ajoneuvon kuljettamista oikeudetta koskevan syytekohtan syyteoikeuden vanhentumiseen. Selvityksensä mukaan C ei ollut ollut tietoinen siitä, milloin vastaaja oli asiassa haastettu. Hän on todennut, että syyttäjä ei pääsääntöisesti koskaan näe käräjäoikeuden tiedoksiantokirjoja missään prosessin vaiheessa ja että tiedoksiantopäivää ei käsitellä myöskään suullisessa istunnossa silloin, kun vastaaja on itse henkilökohtaisesti paikalla.

Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole perusteita todeta C:n menetelleen asiassa virheellisesti. Lisäksi totean vielä, että aluesyyttäjä B oli tehnyt asiassa syyteharkintansa joutuisasti.

3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari A on edellä päätökseni kohdassa 1 arvioimallani tavalla menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan käräjätuomarina vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomari A:lle hänen edellä kerrotusta menettelystään huomautuksen.

Aluesyyttäjä B ei edellä päätökseni kohdassa 2 todetulla tavalla ole syytteen nostamisen yhteydessä kiinnittänyt käräjäoikeuden huomiota siihen, että yhden syytekohtan syyteoikeus oli pian vanhentumassa. Saatan hänen tietoonsa näkemykseni, että syyttäjän olisi rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen varmistamiseksi syytä pyrkiä omilla toimenpiteillään edesauttamaan sitä, että haaste annetaan syyteoikeuden vanhentumisen katkaisevalla tavalla vastaajalle tiedoksi ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Asiassa ei muutoin ole tullut ilmi mitään sellaista, mikä antaisi aihetta toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijä

Leo Lahtinen